

Radovan Vidović
Split

SPLITSKI GRAFITI S JEZIČNE STRANE

UDK 800.87.801.3

Rad primljen za tisak 17. svibnja 1991.

Čakavska rič, Split 1991, br. 1

Sakupljeni i ovdje objavljeni splitski grafiti potječu uglavnom s vanjskih površina zgrada (osobito školskih), ogradnih zidova, dvorišta, sportskih građevina. Sakupljanje je obavljeno dva puta: 1988. i 1990. godine; prvi put je to uradio autor ovoga rada, drugi put su u tome vrlo aktivno sudjelovale studentice grupe Predškolskog odgoja i Fizičke kulture splitskog Filozofskog fakulteta, na čemu im zahvaljujem. U ovom drugom sakupljanju područje je bilo prošireno, pa su uneseni grafiti iz bliže splitske okolice, iz nekih naselja od Trogira do Omiša (Solina, Kaštelâ, Stobreča). Ni prvom ni drugom prilikom nisu se unosili grafiti osobnih imena ili prezimena, osim onih koja imaju kakvo medijsko značenje i popularnost. Osim slovnih grafita zabilježeni su i simboli, znakovi, koji su katkada samostalni a katkada dio slovnoga grafita. U ova dva popisa grafiti su poredani abecednim redom prema prvom slovu prve riječi. Budući da je golema većina grafita ispisana (»naspregana«) verzalom, taj je tip slova zadržan i ovdje. Neki se grafiti ponavljaju, neki dapače vrlo često (npr. *AZRA*, *U 2* itd.); ovdje su svi uneseni samo jedan put.

Popis grafita

A) 1988.

- 1) AITA PEA PEA
- 2) AFRIKA TANZANIJA
- 3) ANARCHY
- 4) a P Ω
- 5) APERITE PORTAS REDEMPTORI
- 6) AT WAR WITH SATAN
- 7) AZRA
- 8) AZRA IN MY HEART
- 9) AZRA + SATANA
- 10) AZRA ŽIVI VJEČNO
- 11) BEAT KIDS
- 12) BELA LUGOSI
- 13) BETELL
- 14) BILLY IDOL
- 15) BILO DOMA IL NA STRANI —
UVIK S VAMA VAŠI HULIGANI
- 16) BIZZARE
- 17) BOB ROCK
- 18) BREAK
- 19) BRDA
- 20) BRDA BRONX
- 21) BRONX
- 22) BRONX HOLIGANS
- 23) CALIFORNIA
- 24) CANABIS
- 25) CANABIS SATIVE
- 26) CHELSEA
- 27) CHELSEA GET
- 28) CHELSEA HOOLIGANS
- 29) CHELSEA SHITT
- 30) CIGANI GO HOME
- 31) COCKNEY REJETS
- 32) COMMANDO ULTRA
- 33) COMMANDO ULTRA CURVA
NORD
- 33) CROATIA FOR EVER
- 34) CRVENI SATAN
- 35) CURVA NORD
- 36) DEAD KENNEDYS
- 37) DEATH TO FALSE METAL
- 38) DEEP PURPLE
- 39) Del resto samo meso od peradi
se vari lako... pomladi... Lud je
ko ubija bestije fali osjećanje...
- 40) DEPECHE
- 41) DEPECHE MODE
- 42) DIRE STRAITS
- 43) DISCOVER THE TRUTH THROUGH
THE BLACK ROSE AND
THE DARCK WHIT LOVE THE
DARCKERS
- 44) DOLI METAL
- 45) DOLI PUNK
- 46) DOLJE LAŽ
- 47) DOMESTIC PRIMITIVE SRE-
AGGE
- 48) DRHTITE SOTONINI SINOVI
- 49) ĐAVOLI
- 50) EAGLES
- 51) EGGS OF LOVE
- 52) ESKO MAFY
- 53) E.U.B.S.O.C.
- 54) EVIL BLOOD
- 55) EVIL + BLOOD
- 56) EVIL BLOOD KRIZA
- 57) EXECUTORS
- 58) FEDAYN HAJDUK
- 59) FLASH
- 60) FORCA BIJELI
- 61) FOR EVER HAJDUK
- 62) FORZA
- 63) FORZA BILI
- 64) FORZA BIJELI
- 65) FORZA MAGICO HAJDUK
- 66) F.R.P.H.
- 67) FUCK IN SHIT
- 68) FUCK OFF
- 69) FUCK THE REVOLUTION
- 70) FUNKY BEAT
- 71) GENYUS AND CHIFFO CO
ROCK
- 72) GET IN ON!
- 73) GOSTI FUCK OFF!
- 74) GOSTUJUČA GOVNA
- 75) HAJDUK EAGLES
- 76) HAJDUK IN MY HARD
- 77) HAJDUK LIVE

- 78) HAJDUK ZA VJEČNO
79) HAŠIŠ
80) HEY HO LET'S GO
81) HEYSEL S
82) HIPY POKRET
83) H^N_Y C
84) HOOLIGANS
85) HOOLIGANS U₂
86) HRVATSKA U MOM SRCU
87) I DOK BUDE BILE BOJE VOLIT
ĆEMO IME TVOJE
88) I HATE POLICE
89) I HATE SCHOOL
90) IKA BANDA SA TRSTENIKA
91) IN GODD WE TRUST
92) INKVIZICIJA
93) INRI METALLICA SLAYER
94) INTER
95) IRON MAIDEN
96) JAMAJKA
97) JA SAM DJETE CVIJEĆA
98) JA SAM S BRDA
99) JEBITE SE NIJE TO SRAMOTA
100) JUDAS
101) JUDA'S PRIEST
102) KAY
103) KAYA
104) KILLERS
105) ... KUĆI BJEŽITE
106) KU KLUX KLAN
107) LAZIO
108) LET'S GO BOYS
109) LONG LIVE TORCIDA
110) LSD
111) LUX CHRISTI
112) MADONNA
113) MAFFIA
114) MANCIO
115) MANO WAR
116) MEDIUM USA
117) METALNI KO(?)Y
118) METAL UP YOUR ASS
119) MI SMO HULIGANI
120) MI SMO S BRDA
121) MI SMO SRCE SJEVERA
122) M | Š
6+6
6
123) MOTORHEAD
124) MR. USA
125) MRZIM BLITVU
126) MRZIM RAT!
127) MRZIM VELEŽ
128) NAPRID BILI
129) NDZ
130) NEW FRONT
131) NEW YORK
132) NIKADA NEĆETE BITI SAMI —
S VAMA SU SPLITSKI HULIGA-
NI
133) NO WAR
134) NON PASSA' LO STRANIERO
135) NOW HERE SEE TO WALK
ALONE
136) O ISUSE NA NEBESIN TI PO-
MOZI BILIN DRESIN
137) ODJEBITE PEDERI
138) OPUS DEI IHS
139) OZZY^R
140) P. BOTHA
141) PEACE ☩
142) PIŠAJTE
143) PRINCE
144) PROLETERI SVIH OPĆINA
UJEDINITE SE
145) PSIHOMODOPOP
146) PUM
147) PUNK
148) PUNK IS NOT DEAD
149) RAJA IZ POTHUMA
150) RAMBO
151) RAMBO ŠINA
152) RAMONES
153) RED BLUE
154) RED BLUE BOYS
155) R.B.EAGLES
156) RED BLU EAGLES
157) RIZLA +
158) ROMA
159) ROVER
160) SACRIFICE ☩
161) SATANA SLAYER

- 162) SAXON BLACK SABBATH
 163) SAXON IRON MAIDEN
 164) SCIEZZE
 165) SCIEZZE LUCKY
 166) SCONVOLTS BRONX
 167) S HAJDUKOM DO GROBA
 168) S HAJDUKOM SVE DO NEBA
 169) SHAKY
 170) SHAKT-KING BALL
 171) SHIT
 172) SKINS
 173) SNOOPY DIRTY
 174) SNOOPY OZZY
 175) S.O.D. KRIŽA
 176) SUID AFRICA
 177) STAF HOOLIGANS
 178) SVRŠIA SAN OVU JEBENU ŠKOLU
 179) ...ŠTA NEMA JER IMA IMAMO HAJDUKA
 180) THIS SONG IS A SUNDAY BLOODY SUNDAY
 181) THIS SONG IS NOT A REBEL SONGS
 182) TO DUST YOU VILL DE CAY
 183) TORCIDA
 184) TORCIDA BOYS
 185) TORCIDA CANABIS
 186) TORCIDA HOOLIGANS
 187) TORCIDA HOOLIGANS DJOIN
 188) TORCIDA PIRATES
 189) TORCIDA TIFOZO DI SPALAT-HO
 190) TORCIDA TIFOZO DI SPALATO
 191) TORCIDA ŽIVI VJEČNO
 192) TORCIDA ⊕ W B
 193) TORO MERDE CONIGLI
 194) TOTAL KAOS
 195) TOTALNA IŠTETA
 196) TOTALNA REVOLUCIJA
 197) ... UBER ALLES
 198) UL BILI
 199) ULTRAS
 200) ULTRAS LUCKY SCIEZZE
 201) ULTRAS RAGAZZI
 202) ULTRAS RAGAZZI DEL NORD
 203) ULTRAS RAGAZZI TORCIDA
 204) UMRI MLAD DA BUDEŠ LIJEP LEŠ
 205) UNITI PER VINCERE
 206) UPROCK
 207) U.K. SUBS
 208) U2
 209) U2 IRA BRDA
 210) WE(LC)O M(E) SATANA+AZRA
 211) WEST CIVILIZATION
 212) WILL BE DEATH
 213) VJERNA TORCIDA
 214) VLAJLAND
 215) VOLIM HAJDUKA
 216) VOLIMO HAJDUK
 217) VOLIMO TE ZA SVA VRIMENA
 218) WAISS BRIGADEN
 219) W.A.S.P.
 220) W.B.S.S.
 221) WE ARE GOING
 222) WE ARE HOOLIGANS
 223) WE ARE THE MASTERS
 224) WE ARE THE MASTERS RED BLUE BOYS
 225) WEST HAM
 226) WHITE BOYS
 227) W.B. ⊕ S.S.
 228) W. ⊕ B. TORCIDA
 229) WHITE BOY'S TORCIDA CANABIS
 230) WWHITE POWER
 231) WHITE RACE
 232) WHITE RACE KKK
 233) WHITE SUPPORTERS
 234) WHITE BOYS SUPPORTERS
 235) WHITES
 236) WHITE TIGERS
 237) WILD BOYS
 238) WILD STYLE
 239) W LA VIOLENZA
 240) YU ARMY FOR PEACE
 241) YOU IL NEVER WALK ALONE
 242) ŽIVIO DAN MRTVIH
- B) 1990.
- 1) ⊕
 2) ABORTERE PRED SUD

- 3) ABORTERE PRED SUD ODMA
- 4) ABORTUS JE UBOJSTVO
- 5) ACID HOUSE
- 6) AC/DC VI STE MAJSTORI
- 7) AC S DC
- 8) AJDE DIMI
- 9) ALCOHOLICA
- 10) AZRA
- 11) BAD BLUE BOYS
- 12) BAD BOYS
- 13) BARUTANA
- 14) BBB
- 15) BEATSTREAT
- 16) BIJELO DUGME
- 17) BILI I ♥ YOU
- 18) B.I. ŠTULIĆ
- 19) BOB MARLEY
- 20) BOLJE BITI PIJAN NEGO STAR
- 21) BOLJE RAT NEGO PAKT
- 22) BORN IN THE U.S.A.
- 23) BOŽE SPASI NAS U OVA TEŠKA VREMENA
- 24) BRATSTVO I JEDINSTVO
- 25) BRDA HULIGANS
- 26) BREAKDANCE
- 27) BRUCE SPREENGSTEN
- 28) BUDALINO
- 29) CEPAJ ME NEŽNO, TESNA SAM
- 30) CICOLLINA FOREVER
- 31) COLE ĆE SE VRATITI
- 32) COLE MI TE ĆEKAMO
- 33) COLE NIJE SAMO IME
- 34) CROATIA
- 35) CROATIA FOR EVER
- 36) CROATIA U MOM SRCU
- 37) CRY BABY
- 38) ĆEZNEM DA TE ZEZNEM
- 39) ĆIOVO CITY
- 40) ĆOROLINO PILOT
- 41) DAJTE MI TRAVE
- 42) DALEKA OBALA
- 43) DALMACIJA U MOM OKU
- 44) DALMACIJA U MOM OKU, CROATIA U MOM SRCU
- 45) DANGER ZONE
- 46) DEPECHE MODE
- 47) DEPECHE MODE — KOSTUR GROZE
- 48) DIDA MRAZ
- 49) D.I.M.I.
- 50) DOK JE SRCA BIT ĆE I CROATIE
- 51) DOLI DROGA, SEX I ALKOHOL
- 52) DOLI GINEKOLOZI — UBOJICE
- 53) DOLI STARI ĐIR, ŽIVIO NOVI ĐIR
- 54) DOLI LEŠINARI IZ OMIŠA
- 55) DOLI SRBI
- 56) DOLI ŠKOLA!
- 57) DROGA JE ŽIVOT!
- 58) DROGA JE MOJ ŽIVOT
- 59) EKIPA
- 60) EKIPA SMRTI
- 61) EURITHMYCS THE BEST
- 62) FOR EVER
- 63) FUCK YOU
- 64) FUNKY BEAT
- 65) FUNKY BOYS
- 66) GDJE DA KRENEŠ U OVO STRAŠNO DOBA
- 67) GINEKOLOZI — MESARI
- 68) GINEKOLOZI SU MESARI
- 69) GINEKOLOZI SU UBICE
- 70) GINEKOLOZI UBOJICE
- 71) GINEKOLOZI, UBOJICE I KOLJAČI
- 72) GLEMBAY
- 73) GRIPE TORCIDA
- 74) GROBARI BJEŽITE KUĆAMA
- 75) GROBARI JOŠ STE TU?
- 76) GROBARI ODLAZITE!
- 77) GUNS N' ROSES
- 78) HASANAGINICA IST TOT
- 79) HAJDUĆE MI TE VOLIMO
- 80) HAJDUK IS THE BEST
- 81) HAJDUK — MI TE VOLIMO!
- 82) HAJDUK U MOM SRCU
- 83) HAJDUK ŽIVI S NAMA
- 84) HAJDUK ŽIVI U NAMA
- 85) HAJDUK ŽIVI VJEČNO
- 86) H₂SO₄
- 87) HDZ
- 88) HDZ — TO JE PRAVA STVAR
- 89) HEAVY METAL
- 90) HELLOWEN

- 91) = HM =
92) HOĆU CENZURU
93) HOD OVAMO I OŠTAN' TU
94) HOOLIGANS
95) HRVATSKA
96) HRVATSKA MOJA DOMOVINA
97) HRVATSKA U MOM OKU
98) IDEMO U ZAGREB CRNOČARA-PARI
99) I JOŠ NEROĐENO DIJETE JE ŽIVO BIĆE!
100) I KAD GUBE I KAD TUKU UVIK VIRNI SVOM HAJDUKU
101) I ♥ CROATIA
102) I ♥ D
103) I LOVE HRVATSKA
104) IONNY JE PRIVREMENO ODSUTAN
105) IRON MAIDEN
106) ITD-BAND — NAJ GRUPA
107) I VI STE BILI MLADI
108) JA BI MALČICE DA...
109) JACE ACID HOUSE
110) JADAN JA, ODO U JNA
111) JA SAM ČOVJEK BEZ BUDUĆNOSTI
112) JA SAM ČOVJEK BEZ LICA
113) JA SAM DEBIL
114) JA SAM JEDAN PANKER I ANARHISTA
115) JA VOLIM NEROĐENE!
116) JA VOLIM SAMO SEBE
117) J.B. ŠTULIĆ
118) JEBI SE
119) JEDNA OBIČNA ATOMSKA BOMBA U STANJU JE DA ČOVJEKU POKVARI CIJELI DAN
120) JOHNY B. ŠTULIĆ
121) JUGOPLASTIKA
122) JUHU-HUU METALCI
123) JUNIOR STARIJI AND JUNIOR MLADI
124) KAKAV JE OSJEĆAJ BITI ROĐEN NA ISTOKU NE ZNAM, ALI OSJEĆAM SE UPRAVO TAKO
125) KAKO TI KUPUS
126) KLAN
127) KLU KLUS KLAN
128) KO IMA NEŠTO PROTIV GRAFITA NEKA SE POTPIŠE OVDE:
129) KOM E TREBA INDUSTRIJSKA ZONA
130) KO TE MIME LJUBI DOK SAM JA NA STRAŽI
131) KO TRAVU PUŠI — SISTEM NE RUŠI!
132) KRENI PREMA MENI!
133) KRIVO JE MORE
134) KRIŽA MOSH
135) KRUHA I TRAVE NAM DAJTE
136) KRUVA, MANISTRE I POME
137) KUKI MI TE VOLIMO
138) KUPITE KINDER JAJE
139) LAIBACH
140) LASCIATE MI FUMARE
141) LEB I SOL
142) LEGALIZIRAJMO ABORTUS
143) LIJEPA NAŠA DOMOVINA
144) LSD
145) LUCE VOLIM TE
146) LUDILO
147) LUD, KO OVO PROČITA
148) LUĐACI IZ LOVRINCA
149) MAJKE NE UBIJAJTE DJECU
150) MAJKE, NE UBIJAJTE NEDUŽNE
151) MAJKE NE UBIVAJTE SVOJU DJECU
152) MAJKE PUSTITE DJECU DA ŽIVE KAKO HOĆE JER NISU TRAŽILI DA BUDU ROĐENI
153) MAJKE UBIJAJTE DJECU
154) MAJKO ŠTO ME NE POBACI
155) MAKE LOVE NOT WAR
156) MAMA, DAJ, PARA ZA ABORTUS
157) MANESTRA U SUVO I MARIHUANA PIVO I VINO I DRUGI ALKOHOL, NAMA SE ČINI DA NISMO NORMALNI
158) MARIHUANA
159) MARIJUANA
160) MEGADETH
161) MENI JE DOSADNO
162) METALLICA

- 163) MI
164) MI HRVATI
165) MIKI MAUS JE PEDER
166) MI SMO HRVATSKA BRAČA
167) MI SMO MAFIJA
168) MI SMO SEXY DJEVOJKE HI-HI-HA
169) MOJA DOMOVINA
170) MOJE — ZAR NIJE SAMO ZA MENE
172) MORE BEER
173) MOTOCULTIVATOR
174) MRZIM CENZURU
175) MRZIM PARTIZAN
176) MRZIM ŠKOLU
177) MRZIMO ZVIJEZDU I PARTIZAN
178) NACISTI SMO MI ZA TO ŽIVIMO!
179) NAPRID BILI
180) NARKOMANI I BLUDNICE, POSRNULE DJEVICE UFAJU SE U MENE
181) NDH
182) NEĆEMO VALJDA BITI MI TA NESRETNNA GENERACIJA, NAD KOJOM ĆE SE IZVRŠITI VELIKA POSLJEDNJA RACIJA
183) NE GAZITE TRAVU, PUŠITE JE
184) NEMA BUDUĆNOSTI ZA NAS
185) NEMA NADE ④
186) NEROĐENA DJECA SU LJUDI
187) NISAM KRIV ŠTO SAM ROĐEN
188) NOSONJA LOVE ME
189) O HAJDUČE, O HAJDUČE MI TE VOLIMO TORCIDA!
190) O'KAMILA
191) OVUDA SAM PROLAZIO
192) OVUDA SAM PROŠAO
193) PARNI VALJAK LIVE
194) PEACE
195) PINK FLOYD
196) PIVO DOP I ZZ TOP
197) POBAČAJ IS THE MURDER
198) POBAČAJ JE UBOJSTVO
199) POMOZITE DJECI
200) POPODNE?
201) PORNOGRAFIJA HRANA UMO-
BOLNIH
202) PORNOGRAFIJA NA LOMAČU
203) PRLJAVCI SU NAJBOLJI — HO-
OURA JE NAJBOLJI
204) PRLJAVO KAZALIŠTE
205) POTJERAJMO NARKOMANE!!!
206) PSIHOMODOPOP
207) PRICE UMIRU PJEVAJUĆI,
LJUDI NISU PTICE, ONE IM
SERU PO GLAVAMA
208) PUNK!
209) PUPA IDE U VOJSKU
210) PUSTI ZID NA KOJEM NIŠTA
NE PIŠE
211) PUŠENJE, ALKOHOL, DROGA I
SEX
212) QUEEN DINAMO I HAJDUK
213) ROCK'N ROLL AND SEX IS YO-
UR BEST CHOICE
214) ROCKY BEBY — »RIVA« JE
NAJBOLJA
215) ROLLING STONES
216) ROŠKO POLJE
217) RUŽA HRVATSKA
218) SCONVOLTS MARIJUANA PIC-
KERS
219) SDP SKH
220) SIDA
221) SKID ROW
222) SLAYER
223) SMRT!
224) SUNDAY BLOODY SUNDAY
225) ŠIME JA SAM OTIŠAO, MLIKO
TI JE NA STOLU
226) ŠI, ŠI POPUŠI
227) ŠIZOFRENIČARI SVIH ZEMA-
LJA UJEDINITE SE
228) ŠKRAPE
229) ŠPAROGE
230) ŠTULIĆ JE BOG
231) TESTAMENT
232) THE NEW KIDS ON THE
BLOCK
233) THETHE
234) TKO IMA NEŠTO PROTIV GRA-
FITA NEKA SE OVDE POTPIŠE
235) TORCIDA

- 236) TORCIDA BAČVICE — BALA
 237) TORCIDA BRDA
 238) TORCIDA HOOLIGANS
 239) TORCIDA KMAN
 240) TORCIDA MI TE VOLIMO!
 241) TORCIDAŠI IZ SPINUTA
 242) TORCIDA — TO SMO MI!
 243) TUĐMANE MI TE VOLIMO
 244) TU NEMA BOGA, TU NEMA PRAVDE I ZATO JA ODLAZIM ODAVDE
 245) ULRICH NEWSTED
 246) UMRI MUŠKI!
 247) UMRI MUŠKI ILI NE UMRI
 248) U RAJU JE PRVA LIGA, ALI U PAKLU JE EKIPA
 249) UMIREM SMRČU ④
 250) — U2 — FOREVER
 251) U2 JE DEBILSKA GRUPA, GRUPA ZA DEBILE, A JA JE VOLIM — ZNAČI DEBIL SAM
 252) U2 LIVE FOR YOU
 253) UVIJEK ME UHVATE KAD PIŠEM PO ZI...
 254) WELCOME TO HELL
 255) VISOKA
 256) VODITE LJUBAV A NE RAT
 257) VOLIH SAMOG SEBE
 258) VOLIM TE!
 259) VRATIJA SE ŠIME KUĆI!
 260) VRATIT ĆU SE
 261) WALL
 262) WAR
 263) W.A.S.P.
 264) W. AXL ROSE
 265) W ⊕ B
 266) WELCOME IN 1°
 267) WELCOME TO HELL
 268) WHITE BOYS
 269) WHO
 270) WILLDE BOYS
 271) X2®
 272) YOU AND ME
 273) ZAŠTITIMO NEROĐENE USTAVOM
 274) ZNA SE HDZ
 275) ZVJEZDAŠI BJEŽITE KUĆAMA
 276) ŽIVIJA FRANE — VRANE ON JE NAŠ VOĐA
 277) ŽIVIO ROCK N' ROLL
 278) ŽIVILE ŠPRICE
 279) ŽIVILI PORNICI
 280) ŽIVILI SPERMIĆI
 281) ŽIVIO DIDA MRAZ
 282) ŽIVIO SEX
 283) ŽIVJELA MOJA BABA
 284) ŽIVJELE PROSTITUTKE!

DODATAK

- 285) ...A BITI STAR, A TAKO MLAD...
 286) ABORTUS JE UBOJSTVO, A SPONTANI POBAČAJ JE SAMO-UBISTVO
 287) ABORTUS NIJE UBISTVO
 288) ABORTERI PRED SUD ODMAH
 289) ABORTUS PRED SUD
 290) ABORTUS ZAUVIJEK
 291) ANARHIZAM JE U KRVI — SVI NA BARIKADE
 292) AC ¼ DC
 293) ADIO ĐACI
 294) ADIO KLAPA!
 295) A KAKO ĆU JA BEZ TEBE
 296) ALCOHOLICA UNITED
 297) ANTRAX
 298) ARMANDA
 299) RED BLU BOJS
 300) BETMEN
 301) BIJELO DUGME — ALEN ISLANOVIĆ
 302) BILI
 303) BILI, BILI
 304) BLUE BAD BOYS
 305) BOG ČUVA SVE HRVATE
 306) BON JOVI
 307) BORN TO KILL
 308) BOSANAC JE IŠA U BGD
 309) BRDA CITY
 310) BRDA SU NAJBOLJA
 311) C.C.C.
 312) COLE JE OTIŠAO
 313) COLE MAFIJA

- 314) COME TOGETHER
315) CORPUS DELICTI
316) CRKNI GROBARU!
317) CRNA LEGIJA
318) CROACIJA
319) CROATIA MY HEART, TIKATA-
KA FOR YOU
320) CURE
321) ČA JE ŽIVOT NEGO HAJDUK
322) ČANDORI
323) ČEH
324) ČOROLINO RUŽNI
325) DEE — LITE
326) DEEP PURPLE
327) DELIJE, DELIJE
328) DELOX
329) DEMONI
330) DINAMO
331) DIRE STRAITS
332) DOLE PORNOGRAFIJA
333) DOMO GLEMLAJ
334) DROGA
335) DOLE GUZA
336) DIDILI — MIDILI
337) EKV
338) F. E. W.
339) FORBIDDEN
340) FORCA BIJELI
341) FORZA HAJDUK
342) FUCK 'EM ALL
343) FUNK
344) GLE MALU VOČKU POSLIJE
KIŠE, PUNA JE KAPI PA SE
NIŠE
345) GOG
346) GOSPE OD ČIČINDULI MOLI
ZA NAS
347) GRAND MASTERS
348) GUBILIŠTE NEROĐENIH
HRVATA →
349) HAJDE MAJKO POBACI
350) HAJDUK
351) HAJDUK SPLIT
352) HAJDUK TORCIDA
353) HDZ TUĐMAN
354) HDZ, ZNA SE
355) HIPPI
356) HNS
357) HSS
358) HORDA
359) HRVATSKA LIGA
360) HRVATSKA LIJEPA NAŠA
361) I BELIVE IN LOVE
362) IDEMO U ZAGREB
363) I KAD GUBE I KAD TUKU UVI-
JEK VJERNI SVOM HAJDUKU
364) I NEROĐENA DJECA SU LJUDI
365) IN GOD WE TRUST
366) INRI
367) I U SMIJU I U PLAČU ZA HAJ-
DUKA ŽIVOT DATČU
368) JA VOLIM MARU
369) JA VOLIM SAMO ALENA ISLA-
MOVIČA
370) JA ZA SVOJIM DOMOM PATIM,
AJME MAJKO KAD ČU DA SE
VRATIM
371) JEBO SPREJ
372) JEBO ZID NA KOJEM NIŠTA
NE PIŠE
373) JEB'S
374) JOJ, MOJA KOSA
375) JUGOPLASTIKA JE NAJBOLJA
376) JUGOPLASTIKA — POP 84
377) JUGOPLASTIKA — PRVAK EV-
ROPE
378) KNOPFLER
379) KOLIKO NEPROSPAVANIH
NOĆI ZA HAJDUKA
380) KOLIKO NEPROSPAVANIH
NOĆI ZA HAJDUKA I TO ĆE
PROĆI
381) KOPERANTI
382) KRUVA I IGARA
383) LETS GO
384) LUĐAK
385) MAJKE ŠTITE NEROĐENU
DJECU
386) MALJAPRAVKO
387) MIŠO MI TE VOLIMO
388) MOJE ZA NIJE SAMO ZA ME-
NE
389) MRZIM ZVIJEZDU
390) NE UBIJAJ ME MAJKO
391) NEVENKA RAŠETANA BOGI-
NJANJA

- 392) NINO PEDERU, VOLIM TE!
 393) ONA JE OZBILJNA
 394) · → OVO JE NIŠTA
 395) PJACA JE LUDILO!
 396) PROLETER ČUFTA
 397) QUEEN
 398) RAMBO
 399) RAMONES
 400) REKLI SU MI DA STANEM U
 RED I JA SAM ČEKAO
 401) ROBIJAŠ
 402) SEX JE RAT U KOJEM KRV
 PROLIVAJU SAMO NEVINI
 403) SEX PISTOLS
 404) SFRJ
 405) SKATE
 406) SL OBO
 407) SLOBODA JE ANARHIJA
 408) SMRT DELIJAMA
 409) S.O.S. FOR MY LOVE
 410) SSOA
 411) STAO SAM U RED, NEZNAM
 ZAŠTO, SAMO SU MI REKLI DA
 MORAM ČEKATI
 412) STOP ABORTUSU
 413) SYKES
 414) ŠEF BRDA
 415) ŠTO ME NE POBACI MAJKO
 416) TECHNOTRONIC
 417) TERMINATOR
 418) THE CLASH
 419) THE CULT
 420) THE DOORS
 421) TICA JE PICA
 422) TKO SE BOJI JNA JOŠ
 423) TKO SE BOJI VUKA JOŠ...
 424) TO BE A ROCK AND NOT TO A
 ROLL
 425) TORCIDA — BBB
 426) TORCIDA FOREVER
 427) TORCIDA KAŠTELA
 428) TORCIDA NEORIĆ
 429) TORCIDA PRIMOŠTEN
 430) TORCIDA RIVA
 431) TORCIDA SUĆIDAR
 432) TOTAL CHAOS — CROATIA
 433) TRIO FANTASTICUS
 434) TRULE LIVES HERE
 435) UBIJ ME MAJKO
 436) VI KOJI STE DOŠLI OSTAVITE
 SVAKU NADU ZAKON VAS NE
 ŠTITI
 437) VLAJLAND
 438) VOLIM CANABIS
 439) VOLIM TE 28 KM
 440) VOLIM TE HAJDUČE
 441) WHILD BOYS
 442) Z ⊕ B
 443) ZAŠTO ME NE POBACI MAJ-
 KO
 444) ZABRANIMO POBAČAJ USTA-
 VOM SAVJEŠĆU
 445) ZABRANITI UBIJATI BESPO-
 MOĆNIH
 446) ZABRANJENO PSIMA I SRBI-
 MA
 447) ZABRANJENO PUŠENJE
 448) ZUBATI
 449) ZUL WARIORO — CIGANI
 450) ŽELJKA JE OZBILJNA
 451) ŽIVOT JE NESHVATLJIVO ČU-
 DO IZ KOJEGA NIKO ŽIV NIJE
 IZAŠAO

Dodatak 2

- 452) ADIO KOŠARKA
 453) AL' SAM GLADAN AM, AM, AM
 — ZADRŽI KUSUR
 454) ANARHIJA ④
 455) BALE SEXTON
 456) BOSNA — LIVNO, UZ HRVATE
 457) BRIŽINE — CITY
 458) BUKA
 459) ČISTOĆA — DUTY FREE SHOP
 460) DANAS, ZA SUTRA
 461) DEGRADIRAN SAM TOTALNO
 462) DOLE ŠKOLA
 463) DOLI GEDŽE
 464) EUROPE
 465) FALA VAN CURE, 4 GODINE
 MESA PRIKO GLAVE
 466) FANT, THE CULT
 467) GOODBYE TEXAS
 468) GOSPA, KRALJICA HRVATA

469) GUBAVA LOVRETSKA
 470) HEJ, ŽIVOTE, TEŠKO JEBOTE,
 MANI ME SE ŽIVOTE, OCA TI
 JEBEM
 471) HELL SHIT
 472) HMP
 473) ISUS
 474) JA SAN AJKULA
 475) JA USTADOH, ONI USTAŠE
 476) KRUHA, VODE I SLOBODE
 477) KULTURAN ČOVJEK NE PSUJE
 478) LET'S GO IN USA
 479) MALI JAPAN
 480) MI USTAŠE, HOĆEMO ORUŽJE
 481) MOJA ČOŠA
 482) MY LITTLE YOE BIRD I LOVE
 HIM
 483) NARODE, KRUVA I SEXA
 484) NEĆEMO ĆIRILICU
 485) NEW KIDS ON THE BLOCK
 486) NISMO MI SVJESNI NAŠE SE-
 XI IGRE
 487) NO SLEEP TO MACHO TOWN
 488) OSVETA, TURBO KOMARACA
 489) OVDE SMO MI
 490) »PRACTICE WHAT YOU PRE-
 ACH«
 491) PVC GUNS
 492) SEXY CILEV
 493) STRAYPER SLAYER
 494) SVAKE HRANE U BARBA FRA-
 NE
 495) SVI ZA HDZ
 496) ŠTA ME GLEDAŠ
 497) »THE NEW ORDER«
 498) TKO TE LJUBI, DOK SAM JA
 NA STRAŽI
 499) TUŽNA JE NOĆ, NAJTUŽNIJA,
 LEVA '69
 500) ULTRA RED STAR
 501) UPALITE SVJEŽE SVIJEĆE
 502) VI KOJI DOLAZITE, A NISTE
 POZVANI OSTAVITE SVAKU
 NADU
 503) VOLIM MILICIJU
 504) VRANJIČKA GOVNA
 505) VRATIĆU SE, LEVA '69
 506) WE ARE THE BEST, FUCK THE
 REST

507) WICTOAR
 508) WILD WILLAGE
 509) ZONA SUMRAKA
 510) ŽIVILA LAŽ

Dodatak 3

511) ABORTIONS KILL!
 512) AKO NE PRIZNAJETE HRVAT-
 SKU KAO SVOJU DOMOVINU
 IDITE TAMO ODAKLE STE DO-
 ŠLI
 513) A OJ SRBI, CRNI VRANI, CRNI
 SU VAM DOŠLI DANI
 514) BOG JE S TOBOM, A TI SA
 MNOM
 515) BOG UBIO SVAKU MAJKU NA-
 ŠU KOJA ANTI NE RODI USTA-
 ŠU
 516) CIGANI OČISTIT ĆEMO SPLIT
 OD VAS
 517) CROATIA IS MY STATES
 518) DALMACIJA DRŽAVA
 519) DOLE TROFAZNI GADI — CIGA-
 NI
 520) DOLI DUBAJIĆ DOLI KNIN,
 DOLI SLOBO — KURVIN SIN
 521) DOLI SDP, ŽIVIO HDZ!
 522) DURAN, DURAN
 S
 523) H D Z
 A
 524) HDZ — USTAŠE
 525) HRVATI MI SMO UZ VAS — AL-
 BANCİ
 526) HRVATI USTAŠE — NEKA SMO
 527) HRVATSKA DO DRINE
 528) HRVATSKA MATI ZOVI SAMO
 ZOVI, SVI ĆE SOKOLOVI ZA TE
 ŽIVOT DATI
 529) HRVATSKA SAD ILI VIŠE NI-
 KAD
 530) HRVATSKA NDH HDZ
 531) INFLACIJA VEĆA ZA 99%
 532) IVICI RAČANU SDP POTOPIJA
 SE BROD!

- 533) IZVOZ VEĆI ZA 1,5%
- 534) JA USTAŠA MOJ BRAT KOMUNISTA UBIT ĆU GA ISUSA MI KRISTA
- 535) JNA — ČETNIČKA ARMIIJA
- 536) JUGOSLOVENI, STOKA BEZ REPA
- 537) KADIJEVIĆU ČETNIČKI VOJVODA
- 538) KIŠA PADA SRBIJA PROPADA
- 539) KOLIKO U MORU IMA SOLI TOLIKO SPLIT HAJDUKA VOLI
- 540) KOMUNISTI LOPOVI — SRPSKE SLUGE
- 541) LIVERPOOL BOYS — WE LOVE YOU
- 542) MAJKA HRVATSKA ZOVE. »SINOVI BUDITE SPREMNI«
- 543) MI HRVATI NE PIJEMO VINA DOK JE KRVI ČETNIKA IZ KNINA
- 544) MI SE U VAS NE DIRAMO
- 545) NAPRED SLOBO, VUK DRAŠKOVIĆ, ŽIVEO SLAVNI DRAŽA M.
- 546) OJ HAJDUČE POGINUT ĆU ZA TE KAO STJEPAN RADIĆ ZA HRVATE
- 547) OJ HRVATI KAD ĆEMO DO DRINE DA STANEMO NA PRAG DOMOVINE
- 548) OJ HRVATI ŽALOSNA VAM MATI KAD VAM SRBI POČNU UPRAVLJATI
- 549) OSTVARIT ĆEMO ZAKLETVE KRALJU DATE POKLAT ĆEMO SVE HRVATE
- 550) OVO JE SRBIJA
- 551) PAVELIĆA PORODILA VILA, A TITA JE MRŠAVA KOBILA
- 552) PORNOGRAFIJA HRANA UMOBOLNIH
- 553) POTEGNI VODU DA GOVNA ODU
- 554) PUSTI ME DA ŽIVIM!
- 555) RADIO NE RADIO SVIRA TI RADIO
- 556) SDS — KNIN
- 557) SDP — STRANKA DEFINITIVNE PROPASTI
- 558) SLOBODANE CRNI SU TI DOŠLI DANI, KADA TUĐMAN VOJSKU SKUPI NEĆEŠ OSTAT NI U MIŠJOJ RUPI
- 559) SLOBODANE NAŠA DIKO JEBAT ĆE TE MALO I VELIKO
- 560) SLOBODANE ŠALJI NAM SALATE MESA IMA KLAT ĆEMO HRVATE
- 561) SLOBODU NEMATE NITI ĆETE JE IMATI OVO ĆE BITI VELIKA SRBIJA
- 562) SMRT AUTONOMAŠIMA
- 563) SNAP
- 564) SPAŠAVAJ SE DOK SE MOŽE
- 565) SRBE NA VRBE
- 566) SRBI — ČETNICI UMRITE LAGANO
- 567) SRBI MOŽETE U SRBIJU, NEMA VIŠE TURAKA SAD IMATE SLOBU
- 568) SRBINE — RUSKO PRASE
- 569) SRETAN SAM ŠTO MOGU SRAT
- 570) SVAKU MAJKU UBILA GRANATA KOJA ANTI NE RODI HRVATA
- 571) S VJEROM U KRISTA PROTIV KOMUNISTA
- 572) ŠTA ĆE TI ŽIVOT BEZ BUREKA
- 573) TAJČI, MI TE VOLIMO
- 574) TITO, ČAUŠESKU — ZLOČINCI, STALJINISTI
- 575) TKO POŠTENJA NEMA SRA MOTOM SE DIČI
- 576) TKO SE BOJI JNA — ZNA SE
- 577) TORCIDA TUĐMAN
- 578) TUĐMAN USTAŠA
- 579) U AFRICI OPET DRŽAVNI UDAR UMORNI TURČIN IZAZVAO SUDAR
- 580) UBIT ĆEMO TUĐMANA — NEĆETE HRVATSKI NAROD
- 581) U BOLNICI PACOVI POJELI BEBE UBIO PRVO ŽENU PA SEBE
- 582) U MADRIDU GROBNICA OD

- ZLATA GDJE POČIVA VOĐA OD HRVATA
- 583) USTANI ANTE
- 584) UVIK UZ TEBE I TEBI VIRNI
- 585) VJETAR PIRI HRVATSKA SE ŠIRI
- 586) ZA IDEALE GINU BUDALE
- 587) ŽIVELA VELIKA SRBIJA
- 588) ŽIVIO ANTE PREZIME MU ZNATE
- 589) ŽIVJELI HRVATI ISLAMSKJE VJEROISPOVIJESTI
- 590) ŽIVJELO BRATSTVO I JEDINSTVO → UMRI GLUPANE
- 591) ŽIVOT JE KAO PIJANA LAĐA NE ZNA SE NI KO PIJE NI KO PLAĆA

Komentar

1. Ovdje su donesena 833 grafita i to, kao što je rečeno u napomeni na početku popisa, svaki samo jedan put. Neki se od njih, osobito s područja zabavne glazbe, sporta a i politike ponavljaju, pa je ukupna frekvencija zapravo mnogo veća. Od 833 242 su zapisana 1987–1988, ostali 1990. godine.

2. Grafiti potječu većinom sa vanjskih površina raznih zgrada, ogradnih zidova itd., ponajviše školskih i fakultetskih, sportskih (plitski gradski stadion itd.) u gradu Splitu, zatim nešto u ostalim naseljima od Trogira, preko Solina do Omiša. Neki od njih nisu sačuvani, nestali su, ne malen broj ih je nestao s kamenih zidnih površina gimnazijske školske zgrade u Ulici Nikole Tesle, koje su se dva puta čistile, zadnji put, i to temeljito, 5. prosinca 1990, pa su tako očišćeni grafiti iz 1988. i gotovo svi iz 1990 (a bilo ih je najviše s područja zabavne glazbe), koji su sačuvani u ovom popisu, zanimljivi kao podatak za povijest takve vrste izživljavanja, očitovanja i priopćavanja mlade generacije pri kraju našega stoljeća. To vrijedi i za neke protumilitarističke i pacifističke grafite iz pothodnika kraj željezničke stanice koji su iščezli u čišćenju.

3. Pokušao sam kategorizirati grafite prema temama (sadržaju) poruka. Nije uvijek bilo ni lako a ni moguće provesti jasno razlikovanje između pojedinih vrsta poruka, odrediti njihovu semantiku. Ipak sam se odlučio za ovih 6 grupa: 1) zabavna glazba, 2) sport, 3) politika i sociologija, 4) pobačaj, 5) narkomanija, 6) razno i neodredivo.

Rezultati analize za grupu 1988. god. (tematika):

	1) zab. glazba	2) sport	3) polit. i soc.	4) pobačaj	5) nark.	6) razno
u %	23,5	33,3	13,2	0	1,7	28,3

Rezultati analize za grupu 1990. (tematika):

u % =	14,2	14	25,8	7	4	35
-------	------	----	------	---	---	----

Prema očekivanim mogućnostima također sam i jezično podijelio građu u 5 skupina: 1) hrvatski, 2) engleski, 3) talijanski, 4) kombinirani, 5) razni.

Rezultati analize za grupu 1988. (jezik):

1) hrvatski	2) engleski	3) talij.	4) kombin.	5) razni
20,9	52,9	5,3	12,7	8,2

Rezultati analize za grupu 1990. (jezik):

u % =	70,9	19,1	0,3	5,9	3,8
-------	------	------	-----	-----	-----

Ove nam brojke pokazuju neke vrlo zanimljive razlike.

— **Tematika**

Osjetljive su razlike u svim grupama, osobito u prve tri, gdje postotak u zabavnoj glazbi u 1990. pada prema onome u 1988., u sportu također, ali zato onaj u politici i sociologiji raste gotovo dvostruko! To se može protumačiti temeljitim promjenama društvenih i političkih prilika u 1989. i 1990. godini, a također i podatkom da su u popis grafita uneseni i oni iz širega splitskog područja (od Omiša do Trogira). Također treba uočiti da je vrlo simptomatično stanje u grupama 4. i 5. U četvrtoj (pobačaj) u 1988. nije bio još zabilježen nijedan grafit, a u 1990. oni već iznose 7%; zabrinjavajuća je pojava i porast narko-teme: u 1988. ona je iskazana sa 1,7%; a u 1990. sa 4%. Međutim, ni grafitne poruke u ove dvije teme nisu irelevantne, pa je situacija poprilično različita: dok one koje tretiraju pobačaj često govore protiv uništavanja ljudskog života, ustaju u njegovu obranu, dotle one s narkomanskom tematikom često otvoreno, agresivno ili pak rafinirano perfidno propagiraju narkomaniju.

— **Jezik**

I u jezičnom mediju grafita pokazuju se u te dvije generacije značajne razlike. U relaciji s porastom političko-socijalnih tema stoji i značajan porast jezičnog medija: hrvatski jezik se sa 20,9% u 1988. penje na čitavih 70,9% dvije godine kasnije, dok zajedno s postotkom zabavne glazbe pada i onaj engleskog jezika sa 52,9% na 19,1%. Gubi se i talijanski, postaje upravo beznačajan, također se smanjuje ionako malen udio drugih stranih jezika (od 8,2% na 3,8%). Hrvatski je jezik u većini slučajeva u svom književnom obliku, relativno je malo slučajeva dijalektalnih odstupanja, većinom su to ikavske zamjene jata (npr. DOLI, BILI, NAPRID, DIDA, ŽIVILI, ŽIVILA itd.). Svi su grafiti pisani latinicom, a jedan je izričito uperen protiv ćirilice (1990, Dodatak 2: 484/NEĆEMO ĆIRILICU). Ne može se reći da ima mnogo pravopisnih pogrešaka, pogotovo ako se pretpostavi da grafitopisci vjerojatno nisu sve sami odlični učenici nego radije oni drugi, te ako se k tome zna da u većini škola poznavanje pravopisnih pravila i nije na nekoj zavidnoj razini. Nije se čuditi tome što engleski jezik prevladava na području zabavne glazbe jer je poznato da većina pjevača i sastava koji pjevaju i sviraju takvu glazbu nose engleska imena i nazive i onda kad nisu s anglofonskog područja. Talijanski se jezik pojavljuje, kao kuriozitet, gotovo samo u vezi s nogometom, i to sa »Hajdukom«: FORCA BIJELI, FORZA, FORZA BILI, FORZA MAGICO HAJDUK, ... TIFOZO DI SPALATO, ULTRAS RAGAZZI, ULTRAS RAGAZZI DEL NORD, UNITI PER VINCERE, W LA VIOLENZA i neki drugi. Pri tome autorima ne smeta što pojedine talijanske riječi katkada pišu svojim posebnim hrvatskim fonetskim pravopisom...

4. U 2. paragrafu ovoga komentara spomenuo sam da grafiti ne potječu samo s područja grada Splita nego da ih ima iz ostalih manjih naselja od Omiša do Trogira. Valja također reći da se i pojedine grupe grafita međusobno razlikuju. Tako npr. grafiti kojima su bili ispisani zidovi kamenih prilaznih trijemova na ulazu u istočni dio školskih zgrada u Ulici N. Tesle najvećim su dijelom sadržavali tematiku zabavne glazbe, njezinih sastava i pjevačkih idola. Grafiti gradskog stadiona bi-

li su isključivo sportskog sadržaja a vrlo često agresivni i prijeteći. Grafiti navedeni od broja 511 do 591 najvećim su dijelom prepisani sa zidova u splitskom Brodogradilištu i oko njega. Među njima ima vrlo malo zabavne glazbe, sporta i stranih jezika, a mnogo politike, socijalnih problema, prosvjeda, hrvatskog jezika, osim rijetko koje iznimke (npr. ŽIVELA VELIKA SRBIJA, ... ŽIVEO SLAVNI DRAŽA M.).

5. Prema obavijestima što su mi ih dali moji studenti, autori su grafita najčešće učenici i studenti, dakle školska mladež otprilike starijih razreda osmogodišnje škole i srednje škole te (rjeđe) prve godine studija. Rijetko se ta granica pomiče prema starijim naraštajima. Uvijek su to muškarci, a najčešće upotrebljavaju sprej automobilskog laka ili flomastere raznih boja.

6. Dragoslav Andrić je prije nekoliko godina (1985) izdao knjigu s naslovom **Graffiti international**. To je autorov izbor iz »nešto manje od stotinak zbirki na engleskom, nemačkom i francuskom jeziku, prilično mukotrпно sakupljenih, uz manji broj zidnih zapisa našeg porekla«¹⁵ Dakle, nije riječ o kakvoj opsežnijoj građi, zbirci naših (beogradskih) grafita, nego o subjektivnom izboru piščevu. Ipak bi, makar u kojem segmentu bilo zanimljivo pogledati ima li ih koji bi se podudarali sa splitskima. Ta bi se podudarnost, logično u ovakvoj usporedbi mogla prvenstveno pokušati potražiti u segmentima općih tema: npr. ljubavi, erotike, smisla života i sličnima. To je ispitivanje dalo vrlo mršave rezultate, usve dva primjera: UMRI MLAD — BUDI LEP LEŠ (str. 107), koji u splitskoj verziji glasi UMRI MLAD DA BUDEŠ LIJEP LEŠ (A) 1988., 204), zatim u Andrića JEDNA OBIČNA ATOMSKA BOMBA U STANJU JE DA ČOVEKU UPROPASTI ČITAV DAN (str. 119, a u splitskoj verziji JEDNA OBIČNA ATOMSKA BOMBA U STANJU JE DA ČOVJEKU POKVARI CILI DAN (B) 1990., 119).

7. Emocionalna intonacija grafita veoma se razlikuje po temama, a i po razdobljima. Dok su oni s područja zabavne glazbe uglavnom mirniji, deklarativni, manifestativni, aplauditivni, benigno navijački, dotle su oni s novijim temama, iz politike, socijalnih odnosa, iz problematike abortusa, narkomanije i nogometa često vrlo povišene temperature nabijeni eksplozivnim emocijama, agresivnim i bojovnim izrazima, krajnje angažirani u sadašnjem povijesnom trenutku, s vrlo konkretnim porukama »za« ili »protiv«. U tome se vidi velika razlika između grafita iz 1987–1988. i onih u 1990.

8. U tehničkom pogledu splitski grafiti ne pokazuju veliku raznolikost kad je riječ o bojama, bilo u spreju ili flomasteru. Analiza jedne skupine od oko 200 grafita na području grada pokazala je ove brojke: oko 75% njih je napisano crnom bojom, oko 10% zelenom, samo oko 5% crvenom a oko 10% otpada na sve ostale boje. Ako su grafitopiscima bile jednako na raspolaganju sve boje, pa su se mogli slobodno odlučivati, motiv koji je odlučio u korist crne boje a u tolikoj mjeri minorizirao crvenu možda je i na tom polju svojevrstan odraz preferiranja crnoga u modi i »imageu«, fetišiziranju crnoga u mladima na račun ostalih boja. Ili je, pak, razlog mnogo jednostavniji: budući da se grafiti najradije pišu po bijelim površinama, crna će se boja najbolje isticati, a grafitu je, kao što znamo, glavna svrha da upozorava, privuče pažnju, vikne, odjekne, da izazove, zapanji i iznenadi, makar i za časak, dok ga ne izbrišu.

Zadržat ćemo se na dvije teme koje u suvremenom splitskom gradskom, i ne samo splitskom, zauzimaju važno mjesto: pobačaju i narkomaniji.

Iz podataka u 3. paragrafu ovoga komentara vidjeli smo kako grafita koji bi govorili o pobačaju praktično nema. Dvije godine kasnije zapažamo popriličnu promjenu, pravu, gotovo iznenadnu erupciju takvog grafita: 7%. Ako ih grupiramo u dvije skupine, »za« i »protiv«, tj. za slobodu pobačaja ili protiv nje, dobijamo ovakve rezultate: **za** slobodu pobačaja govori 6 grafita, a protiv prekida trudnoće i oduzimanja života nerođenu djetetu čitavih 29! Evo grafita **za**:

(b) 142) LEGALIZIRAJMO ABORTUS, 153) MAJKE UBIJAJTE DJECU, 156) MAMA, DAJ, PARA ZA ABORTUS, 287) ABORTUS NIJE UBISTVO, 290) ABORTUS ZAUVIJEK, 349) HAJDE MAJKO POBACI;

Grafiti **protiv** pobačaja:

(B) 2) ABORTERE PRED SUD, 3) ABORTERE PRED SUD ODMA, 4) ABORTUS JE UBOJSTVO, 52) DOLI GINEKOLOZI UBOJICE, 67) GINEKOLOZI — MESARI, 68) GINEKOLOZI SU MESARI, 69) GINEKOLOZI SU UBICE, 70) GINEKOLOZI UBOJICE, 71) GINEKOLOZI, UBOJICE I KOLJAČI, 99) I JOŠ NEROĐENO DIJETE JE ŽIVO BIĆE, 115) JA VOLIM NEROĐENE! 149) MAJKE NE UBIJAJTE DJECU, 150) MAJKE, NE UBIJAJTE NEDUŽNE, 151) MAJKE NE UBIJAJTE SVOJU DJECU, 186) NEROĐENA DJECA SU LJUDI, 197) POBAČAJ IS THE MURDER, 198) POBAČAJ JE UBOJSTVO, 273) ZAŠTITIMO NEROĐENE USTAVOM, 286) ABORTUS JE UBOJSTVO, A SPONTANI POBAČAJ JE SAMOUBISTVO, 288) ABORTERI PRED SUD ODMA, 289) ABORTUS PRED SUD, 348) GUBILIŠTE NEROĐENIH HRVATA, 364) I NEROĐENA DJECA SU LJUDI, 385) MAJKE ŠTITE NEROĐENU DJECU, 390) NE UBIJAJ ME MAJKO, 412) STOP ABORTUSU, 444) ZABRANIMO POBAČAJ USTAVOM SAVJEŠĆU, 445) ZABRANITI UBIJATI BES-POMOĆNIH, 511) ABORTIONS KILL!

U obje su grupe svi grafiti na hrvatskom jeziku uz nešto dijalektalnih devijacija (DOLI, ODMA), osim jednoga na engleskom (511).

Za razliku od »pobačajnih« grafita, da ih tako nazovemo, oni se narkomanski pojavljuju već u 1987–1988. godini. Svi su bili ispisani na dijelu marjanskog stubišta između Ulice Marasovića i vidilice ispod Židovskoga groblja, a mogli su se shvatiti kao manifestantni, deklarativni, tj. sa značenjem »za«. Oni su tada tvorili samo 1,7% svih grafita, a 1990. su porasli na 4%. Osobito je frapantan, zaprepašujući razmjer između onih »za« i onih »protiv« u 1990: prvih je 19, a druga su samo dva! (U svim ovim slučajevima, kao i u svim kvantitativnim, numeričkim, podacima o grafitima, brojke se dakako odnose samo na **tipove** grafita, a ne na njihovu ukupnu frekvenciju na istraživanom području, tj. nemamo podataka o tome koliko se puta koji grafit ponavlja i prema tome koliko ga puta ima, jer se do takvih podataka nije moglo doći.)

Grafiti **za**:

(1988) 24) CANABIS, 25) CANABIS SATIVE, 79) HAŠIŠ, 110) LSD

(1990) 8) AJDE DIMI, 41) DAJTE MI TRAVE, 57) DROGA JE ŽIVOT! 58) DROGA JE MOJ ŽIVOT, 131) KO TRAVU PUŠI — SISTEM NE RUŠI, 135) KRUGA I TRAVE NAM DAJTE, 140) LASCIATE MI FUMARE, 144) LSD, 157) MANESTRA U SUVO I MARIHUANA PIVO I VINO I DRUGI ALKOHOL, NAMA SE ČINI DA NISMO NORMALNI, 158) MARIHUANA, 159) MARIJUANA, 183) NE GAZITE TRA-

VU, PUŠITE JE, 196) PIVO DOP I ZZ TOP, 211) PUŠENJE, ALKOHOL, DROGA I SEX, 218) SCONVOLTS MARIJUANA PICKERS, 206) ŠI, ŠI, POPUŠI, 278) ŽIVILE ŠPRICE, 334) DROGA;

Grafiti protiv:

(1990) 51) DOLI DROGA, SEX I ALKOHOL, 205) PROTJERAJMO NARKOMANE!

Još jednom valja napomenuti da se svi ovi podaci mogu uzeti kao pokazatelji stanja jedne pojave, ali uz određenu dozu opreza i rezerve, jer se ne može posve pouzdano reći kolika je ukupna brojčana frekvencija pojedinog grafita, ni — što je također važno — kolika je njegova veća ili manja proširenost jer i na frekvenciju i na proširenost mogu utjecati razni čimbenici, među kojima su najvažniji veća ili manja agilnost (revnost, fanatizam, aktualnost), te mogućnost ili nemogućnost mobilnosti grafitopisca, zainteresiranost takva pojedinca ili velikih skupina itd.

U ovim grafitima susrećemo poliglotsko šarenilo. Osim hrvatskih, kojih je većina, ima ih engleskih (110, 218), grčko-latinskih (24, 25), arapskih (79), talijanskih (140), španjolskih (158, 159).

Konačno, kao zanimljivost spomenimo i to da se u novije vrijeme, dakle među grafitima u 1990, pojavilo i nekoliko takvih koji govore o — grafitima. Evo ih:

128) KO IMA NEŠTO PROTIV GRAFITA NEKA SE POTPIŠE OVDE, 210) PUSTI ZID NA KOJEM NIŠTA NE PIŠE, 234) TKO IMA NEŠTO PROTIV GRAFITA NEKA SE OVDE POTPIŠE, 253) UVIJEK ME UHVATE KAD PIŠEM PO ZI..., 372) JEBO ZID NA KOJEM NIŠTA NE PIŠE.

Napomena

Ovaj je prilog dio opsežnijeg rada u okviru istraživačkog projekta što ga organizira i financira Fond (bivši SIZ) znanosti Republike Hrvatske, a nosilac mu je Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Zadru, OOUR u Splitu; naziv je projekta **Suvremeni hrvatski jezik i njegovi odnosi prema drugim jezicima**, a zadatak: **Govor grada Splita — Rječnik splitskog govora 20. stoljeća**.

Radovan Vidović

SUPPLEMENT TO THE UNDERSTANDING OF THE PRESENT-DAY SPLIT
VERNACULAR ON LEXICAL LEVEL

Summary

The continuous and ever increasing inflow of the štokavian speaking people from the nearer and farther neighbourhood of Split, especially after the bloody Venetian-Turkish wars in 17th and 18th centuries, the Split vernacular was losing quickly more and more of its chakavian characteristics. After the downfall of Venice, during the Austrian government and in 20th century these processes quickened and intensified so that in the second half of this century the Split vernacular, especially in the speech of the younger generation, cannot be called chakavian, semi-chakavian idiom. The migration processes in the first half of our century showed

already that the newcomers, that is those who were not born in Split, would prevail very soon over the natives, which happened completely after the second world war.

The studies of the questionnaires with 200 concepts filled in by a group of 137 students (1988/1989) show that only somewhat over a half of them were born and living in Split. In a group of 111 students of the 1990/91 academic year 63% were born in Split of parents born elsewhere. In the first sample the most numerous (about 42%) were those whose test contained about 20–40% lexemes preserved from an older layer. The second analysis shows that the old lexis is falling into disuse very quickly from one generation to another. By comparing seven students from each generation these differences are shown: 1076 positive points in favour of the old lexis for 1988/1989, and only 671 for 1989/1990.

A number of students alternate (double) their vocabulary using, in different situations, phrase from an older and newer lexeme layer. One analyzed test out of 200 questionnaires alternates 141 lexemes twice and 13 lexemes even three times. A chosen group of individual characteristic chakavian words was tested on a larger sample of students. It corroborated our knowledge that in Split, particularly in the vocabulary of the young ones, the chakavian characteristics are being abandoned very quickly, even by those who have an unmistakable Split biography (i.e., both parents were born in Split). In that sense the chakavian idiom has been better preserved by some students from Kaštel-Sućurac.

The most frequent greetings of Split's students is *čao/bao* (27.5%), followed by *bog* (25.5%), *adio* (22.5%), *zdravo* (18%), etc. The *čao/bao* greeting entered the Split vernacular probably from the vernacular of the larger cities inland (students think from Beograd). These greetings are neither from Italian nor the substratum, for the Split idiom of older generations did not know them. The few students whose biography makes them unmistakably citizens of Split are in favour of the greeting *adio* and *bog*.

The data referring to the pronoun *ča* are very indicative also in its prepositional phrases: 96% use only *šta(što)*, and only three students use *ča* (islanders). *Ča* in prepositional phrases is used also only by islanders.

A daughter (student in Split) of the second generation when talking with her mother in her place on the island of Brač will not use more than about 10% of the lexis that her mother uses when chatting with her coevals from the same place. The picture changes thoroughly when the tested student describes her lexis when talking with her friends in Split (who are not from the student's island): more than a half of the lexeme in the list of 200 words are changed, a lot of Italianisms are abandoned, her new, this time the Split vernacular, consists of 90% standard Croatian words.

A group of about 60 students was marking a comic text written in the Split idiom. Each of them had to mark their understanding the text first from the linguistic point of view and then from the humorous point of view. The result was surprisingly high: both mean marks were 4.1.